

GvL 475, Lied 488

Het lied van het Woord

Op het eerste gezicht lijkt het alsof we dit lied herkennen uit het *Liedboek voor de kerken*, als Gezang 150, 'In den beginne was het woord'. Wellicht wat vreemd dit 'oude' liedboek te noemen, maar bij velen staat deze tekst al meer dan veertig jaar in het geheugen gegrift. In het *Liedboek – Zingen en bidden in huis en kerk* is het ogenschijnlijk als Lied 488 opgenomen. Niets is minder waar. Het genoemde Gezang 150 en Lied 488 zijn van de hand van Tom Naastepad (1921-1996), terwijl deze liedbespreking gaat over een tekst van Jan Willem Schulte Nordholt (1920-1995).

De verklaring voor het gegeven dat deze twee vijfstrofige liederen identiek lijken, vinden we in het *Compendium* bij de 491 gezangen uit het *Liedboek voor de kerken*. Hierin schrijft Naastepad:

In de Advent van 1965 las ik van een bevriend dichter een kerstlied dat zo begon: 'In den beginnen was het Woord' en dat was geschreven op de wijs van Psalm 134. Ware ik een musicus geweest, ik had een nieuwe melodie gemaakt, want het was een goéd kerstlied!

Geïnspireerd door Schulte Nordholt én door de melodie van Psalm 134 schreef Naastepad voor het *Liedboek voor de kerken* een andere tekst, gebruikmakend van de bestaande openingszin.

Waar Naastepad heel helder is in zijn taalgebruik, daar is Schulte Nordholt meer verheven. Hij zet met zijn taalgebruik de lezer aan om het te herlezen.

In strofe 1 dicht hij: 'God die van eeuwigheid bestond'. Worden die je makkelijker zingt dan zegt. Noem het 'hymnische taal'. Leg het maar eens uit. Deze zin is zoiets als 'God uit God, licht uit licht'. Echt verkláren kun je het niet, maar des te voelbaarder is het. Het vervolg luidt: 'stond op en opende zijn mond; zijn stem wordt tot vandaag gehoord'. God stond in 'den beginne' op en zijn stem klinkt tot op de dag van vandaag én morgen. Ook daarin klinkt de 'God die van eeuwigheid bestond'. Een strofe die zingt over 'van eeuwigheid tot eeuwigheid'.

In strofe 3 wordt Schulte Nordholt opnieuw hymnisch in zijn taalgebruik: 'Het liep uit het volmaakte Licht dat glansde om Gods aangezicht.' Het volmaakte Licht is het beeld van Jezus (Johannes 8:12). 'Gods aangezicht' kan zich in verheven

taal laten uitleggen. Heel concreet kan het ook veel dichterbij zijn. Door deze aanduiding zet Schulte Nordholt de lezer, nee, de zanger (!) aan het denken.

In strofe 4 legt Schulte Nordholt uit dat het Woord ons tot leven is. De duisternis, lees: de duivel of satan, kan dit nimmer verstoren. Maarten Luther zingt daarover in de derde strofe van diens 'Ein feste Burg': één woord, en hij (de duivel) moet vallen.' Dat ene woord is de naam Jezus.

De strofen 1 t/m 4 beginnen consequent met dezelfde regel; in strofe 5 wijkt Schulte Nordholt hier vanaf. Hier is het Woord vlees geworden, waarmee hij Johannes 1 vers 14, het evangelie voor de kerstmorgen, citeert. In de volgende zinnen maakt hij duidelijk wat de bedoeling van Jezus' komst op aarde is.

De melodie is bekend vanuit het Geneefs Psalter, behorend bij Psalm 134. In de wat oudere psalmbundels staat bij deze melodie genoteerd 'hypo-jonisch'. Feitelijk houdt dit in dat deze melodie is gedacht vanuit de grote-tertstoonladder. Het voorzetsel 'hypo' geeft aan dat de melodie zich zowel onder als boven de tonica (in dit geval de toon *g*) beweegt. Om het exact te benoemen: in dit geval is de omvang van deze melodie tot een kwart onder de toon *g* en tot een kwint hierboven. Hierdoor bedraagt de ambitus (omvang) van deze melodie een octaaf.

Tenslotte: in de bundels *Tussentijds* en *Zingt Jubilate* is dit gedicht respectievelijk opgenomen als Lied 139 en Lied 227, waarbij een melodie van Frits Mehrstens (1922-1975) de tekst draagt. Ina Lohr (1903-1983) maakte ook een melodie bij deze tekst.¹ Of de melodie van Lohr in een liedbundel is opgenomen, is mij niet bekend. •

Zie voor een uitgebreid portret van de componist Wim Ruessink het interview met hem in het aprilnummer van deze jaargang *Muziek & Liturgie*.

¹Zie <http://www.rimab.ch/content/research-projects/project-ina-lohr-1/audio-documents-ina-lohr/ina-lohr-dutch-christmas-recording/in-den-beginne>. Op deze site is te beluisteren hoe zij deze melodie zingt.